

15.11.2017

לכבוד
תומר בן צבי
מכון כושרות

הנדון: תכנית שטח הפקר - כשרות רבנות

בעקבות שידור תכנית "שטח הפקר" שעסקה בנושא הכשרות הרבנית במשחטות ובתי אוכל התקבלו במשרדי תלונת מכון כושרות שטענה לחוסר איזון, חד צדדיות, היעדר גילוי נאות, היעדר זכות תגובה, טעויות ואי דיוקים. תלונה זו ותלונה נוספת של הרבנות היו מפורטות, מנומקות וסיפקו אסמכתאות לטענותיהן. התלונות הועברו לידי מערכת התכנית, שמסרה את תגובתה ועמדתה.

בדיקתי נעשתה לאחר צפייה בתכנית, בחינת מכתבי התלונות והמענה להן, שיחות ותכתובות עם עורך התכנית.

להלן הממצאים העיקריים:

סרטון מצלמה נסתרת של משחטה בצפון ארץ המעלה חשד להפרות וליקויים הלכתיים של הליכי כשרות
חלקה העיקרי של התכנית התמקד בסרטון מצלמה נסתרת של משחטת עופות אנונימית בצפון הארץ ובה הפרות כשרות, לכאורה. את ההסברים להפרות הכשרות הנראות בתמונות, לכאורה, סיפקו שוחטים שלא נחשפו למצלמה, זהותם וסמכותם המקצועית לא ידועה או ברורה.
לטענת הרבנות נדרש היה להראות את הסרטון גם לנציגיה כדי שתוכל לחוות דעה על אותן הפרות כשרות, לכאורה ו/או למסור תגובה מבוססת כנדרש והדבר נמנע ממנה ללא כל נימוק הגיוני או סביר. יתירה מזו, לטענתה, מהתמונות שנחזו בשידור עולה כי אין ליקויים הלכתיים כלל תוך שהיא מספקת הסבר למהות התהליך המוצג. כמו כן, הבקשה לקבלת תגובה על הסרטון התקבלה יום לפני שידור התכנית, היתה כוללת וסתמית ולא איפשרה או סיפקה כלים למתן תגובה ראויה והולמת.

אני מסכימה עם טענות אלה.

- מכיוון שנשמרה אנונימיות המשחטה ולא הובאה תגובת רב המשחטה או נציגי הרבנות לנעשה בה, הציפייה היא, לכל הפחות, שמביע הדעה על התמונות יהיה חשוף למצלמה, בעל שם וסמכות מקצועית המוכר ומקובלים על הציבור הרחב בקביעותיו ההלכתיות, ולא שוחטים עלומים שעל דבריהם אמור הציבור הרחב להסתמך.
- לא קיבלתי כל הסבר מניח את הדעת מדוע נמנע מנציגי הרבנות לראות את הסרטון ולהגיב לתמונות ולטענות הקשות המועלות. הדבר לא עולה בקנה אחד הן עם התנהלות מקצועית מקובלת והן עם כללי האתיקה היסודיים. מצד אחד, אם התמונות אכן הציגו הפרות כשרות- הרי שהיינו מקבלים "תגובת אמת", מהגוף האחראי על כשרות הנדרש להתמודד מול הטענות הקשות. מצד שני, במידה ויש הסברים אחרים מצד הרבנות, כולל הטענה כי לא מדובר כלל בהפרות כשרות - הרי שהייתה ניתנת לה זכות התגובה הנדרשת, הצגת עמדתה ובירור אמיתי של המצב ההלכתי השורר במשחטה זו. או אז, יראה הציבור במו עיניו וישפוט. כך או כך, עולה מהמצב הפרה של כלל יסוד בעבודה עיתונאית והיא מתן זכות התגובה, ולא כמראית עין או יציאת ידי חובה, אלא כחובה ברורה.
- תגובתה האחרונה של מערכת התכנית לעניין זה הייתה חזרה על הסברים קודמים, שגם הפעם לא עלה בידי לקבלם, והפעם עם הבעת נכונות להציג את תגובת הרבנות לסרטון בכתב באחת התכניות הבאות.

כשרות בתי אוכל בקריות - מיזם השגחה פרטית של מר מאיר ביטון

חלק אחר בתכנית עסק בכשרות בתי אוכל בקריות תוך הסתמכות על מר מאיר ביטון, שהינו בעל מיזם של השגחה פרטית. התכנית הציגה אותו ואת המיזם שלו באור חיובי לחלוטין, כמשגיח כשרות "שהיה במערכת" והחליט לצאת נגד מונופול הרבנות המעוול והדורסני ותוך "רדיפתו" על ידי הרבנות בשל כך. מגישת התכנית ומר ביטון סיירו בבתי אוכל פרטיים בו רואיינו בעלי עסק שתקפו את הרבנות ועברו לכשרותו של ביטון, כשברקע מוצגת "תעודת הכשרות" של מר ביטון לאותו עסק.

הרבנות תהתה על הצגתו החיובית וקידום המיזם העסקי של ביטון, בזמן שתלויה ועומדת נגדו חקירה משטרתית בגין זיוף תעודת משגיח כשרות וזיוף חתימת הרב הראשי. הרבנות סיפקה שלל מסמכים (השמורים עמי והועברו למערכת התכנית) לפיהם מר ביטון התקבל לעבודה תוך הצגת תעודת משגיח כשרות מזויפת, שלאחר גילוי הדבר הופסקה עבודתו וננקטו צעדים שונים לאזירת הציבור מפני הצגתו כמשגיח כשרות מוסמך. **עמדת התכנית** לטענות אלה היא כי גם אם תלויה ועומדת חקירה פלילית כנגד מר ביטון אין בה כדי לשלול את זכותו לומר דברים כנגד הרבנות או לשלול ו/או לבטל את נכונותם.

דעתי היא כי בחלק זה אירעה תקלה משמעותית בהיבט התחקירי וכפועל יוצא - גם בהיבט מסירת המידע המלא והמתחייב. עמדת התכנית נכונה ככלל ודינה להתקבל בכל מצב דברים שונה מהמצב דן, בו אמינותו המפוקפקת של המרואיין נוגעת לעצם הנושאים עליהם הוא מתבטא והם, בין היתר, לב המחלוקת. זאת ועוד, גם אם סברו במערכת כי דברי ביטון ראויים היו להיאמר - נותר ענין הגילוי המתחייב כלפי הציבור, הנסמך על הדברים המשודרים.

ראיון עם השוחט אבי זרקי

עוד דמות שביקרה את המערכת הרבנית על שחיתותה היא המוהל והשוחט אבי זרקי, שהוצג כמי ששימש ב"תפקידים ציבוריים רבים" וכ"איש המערכת" ומכאן - החשיבות והמשקל שיש לתת לדבריו. לטענת הרבנות, **מבדיקת המועצה הדתית נמצא שהרב זרקי לא שימש מעולם כרב מטעמה בשום תפקיד בעוד הוא מפרסם עצמו כרב של "צפון תל אביב", למרות שאין תפקיד ציבורי כזה מטעם המועצה הדתית.** זאת ועוד - על פי המסמך שהתקבל (והועבר למערכת), **ממר זרקי נשללה תעודת מוהל מוסמך** על שום נקיטתו בפרקטיקות אסורות והוא אינו מופיע ברשימת המוהלים המוסמכים מאז שנת 2002.

דעתי היא כי מדובר בהיעדר גילוי נאות מתחייב והטעייה.

- אדם המובא כבר סמכא כזה או אחר ו/או כנושא תפקיד ו/או מוצג בעל מעמד תפקיד ציבורי - ראוי שייבדקו מהימנותם של תארים אלה לגביו, לא כל שכן בתכנית תחקירים. כך, הצגתו של זרקי כנושא "תפקידים ציבוריים" ו"כאיש המערכת" מהווה הטעייה של הציבור לאור חוסר ההסמכה הרשמית לכך.
- הרלבנטיות של זרקי "כמוהל מוסמך או לא" אינה חשובה אמנם לעצם נושא התחקיר שהינו כשרות שחיטה ובתי אוכל, אך אם מביאים אדם לבקר את הרבנות "המעוולת והמושחתת", יש להציג את התמונה במלואה, כולל ההיסטוריה של אותו דובר מול הרבנות, ובפרט מניעיו האישיים או אינטרסים זרים שיכולים להיות לו לעשות כן, דבר שלא נעשה.
- לעמדת המערכת, "הדרישה לחקור כל מרואיין לגבי עברו... עלולה לבוא בעוכרנו ולהדיר רגליהם של מרואיינים רבים שאים באמתחתם תעודת יושר, ודאי כאשר אין קשר ישיר בין דברי הביקורת למחלוקת שבין הצדדים." **תשובתי היא שטענה זו נכונה וחשובה ביותר לכל עבודת תחקיר עיתונאית, על כך אין כל מחלוקת, אלא שאין היא מאיינת את חובת הגילוי הנאות.**

עמותת ומיזמי השגחה פרטית

לצד ביקורת קשה על הרבנות ומחדליה, התכנית הציגה אפשרויות כשרות אלטרנטיביות ובראשן עמותת "השגחה פרטית" תוך סקירה רחבה של פעילות מיזמים אלה. לטענת הרבנות, התכנית קידמה באופן מוחלט את העמותה והמיזמים השונים, לא הציגה את ההגבלות החוקיות שלה בהענקת תעודות, כולל לא בהתייחסות הפרשנית הנכונה לבג"ץ בעניינה, ו/או לא הציגה בעיות אחרות הנובעות מצורת פעילותה.

לעניין זה מקובלת עלי עמדת מערכת התכנית.

הצגת אלטרנטיבות כשרות לציבור המעוניין בכך הינה פן חשוב וראוי במסגרת תחקיר כזה, בפרט על רקע דוח מבקר המדינה והליקויים הקשים שעלו בו לגבי מצב כשרות הרבנות בבתי אוכל. הכוונה הייתה לספק מידע בדבר האופציות החדשות והולכות ומתהוות, תוך גישה סקרנית על אופן התהוותם ופעילותן ולא לערוך תחקיר על מיזמים אלה, וודאי לא לעודד עבירה על החוק, גם אם ננקטה גישה חיובית מסוימת כלפי מיזמים אלה.

בג"ץ השגחה פרטית - דנג"ץ גיני 5026/16

אחת הטענות העיקריות של הרבנות ו"מכון כושרות" נגעה לפרשנות הבג"ץ, שבפסיקתו האחרונה דחה פה אחד את העתירה ואסר על הצגת תעודת כשרות ו/או תעודה חלופית מכל סוג שהוא והדגיש שיש איסור לפרסם בית עסק ככשר בכל הטייתו וכל מצג כשרותי אחר, להוציא זו של הרבנות המוסמכת לכך על פי חוק. לדעת רוב השופטים, יש לאפשר לבעל העסק בלבד לכתוב מצג אמת של הנעשה בבית העסק. כך לדוגמא יפרט בעל העסק: מאיזה משחטה הגיעה הבשר, שהדגים רק עם סנפיר וקשקשת או שהקמח מנופה בנפה צפופה. בכתבה, לעומת זאת, נאמר כי לאחר הבג"ץ "העסקים יוכלו להציג את עצמם ככשרים כל עוד ישמרו על אמות מידה דתיות".

לדברי הרבנות ו"מכון כושרות", אמירה זו אינה נכונה, לא עובדתית ולא פרשנית היא מהווה הטעייה של הציבור הן במהות ההחלטה והן ביישום שלה הלכה למעשה.

לדברי מערכת התכנית, היא הביאה לידיעת הציבור את האיסור העיקרי לעשות שימוש במילה "כשר" ובהתייחס לאמירה המצוטטת לעיל **הסכימה חלקית עם הטענה** - "אין סתירה מהותית אל מול הקביעות בפסק הדין במובן זה שעסק יהיה רשאי להצהיר בפני לקוחותיו אודות המתרחש בבית העסק, אך זאת כמובן בלי לעשות שימוש במילה "כשר", שצויינה במסגרת התחקיר".

דעתי היא שמעשה אחראי של התכנית היה לנקוט משנה זהירות והקפדה בהתייחס למשמעויות הבג"ץ ונכון היה לפנות לאיש משפט מוסמך שיבאר היטב את משמעות פסק הדין לציבור הרחב, כדי שלא לבוא לידי הכשלה חוקית, עובדתית, פרשנית ו/או ציבורית.

סיכום

הטענות שנטענו כנגד התחקיר נבדקו על ידי בקפדנות מלאה, ואלה הממצאים. כאן המקום להדגיש את החשיבות הרבה בה רואה תאגיד השידור את העמידה הבלתי מתפשרת על הבטחת נורמות מקצועיות ואחר מילוי כללי האתיקה העיתונאיים ולכן, ממצאים אלה יועברו לגורמים האחראים בתאגיד לשם למידתם, הסקת מסקנות והפקת הלקחים הנדרשים.

אבקש לציין אין בממצאים אלה כדי לשלול או לאשר נכונותו של כל מצג שהוא בתכנית האמורה, למעט כזה שהדבר נאמר עליו במפורש, אם נאמר. לא כל שכן, אין בהם להמעיט בחשיבות הביקורת הציבורית על הליקויים והכשלים החמורים שנמצאו בכשרות הרבנות, הן בדוח המבקר הן בפרסומים שונים, וכולל אף בחלקים מתחקיר זה.

בברכה,

אורלי ממון
הממונה על קבילות הציבור